

other democratic «knowledge and skills» depend upon how successfully «receiving countries» pass the test.

Democratic (competitive) elections are one of the key tools of politics as competition for power. The struggle for votes requires communication of the participants of election campaigns with both the society and among themselves. Therefore, electoral communication particularly (political communication due to the elections) often most clearly illustrates the specific trends in the political life of one or another society. From this point of view, electoral communication within the process of the national (parliamentary and presidential) election campaigns in Ukraine gives a lot of empiricism for observation and generalization.

Despite the fact that the political communication practices, their speech and manipulative and propagandistic components have repeatedly been the subject of research attention of our scientists, a comprehensive analysis of the electoral discourse of political transformation of Ukraine remains vital scientific mission today. Identification of problematic aspects of electoral communication impact in a democratic transit in Ukrainian society is the aim of this study.

Implementing reforms in the country, the government has been unable to stop the deep conflict in a society split over according to core values, articulate a significant purpose in life, clear and appealing social model that would provide persistence in overcoming the difficulties of the transformation period. Society has lost orientation and came not only to deep socio and economic but also moral, spiritual crisis. This situation just contributes to the inevitability of manipulative communication in the political sphere.

Keywords: Ukraine, democracy, elections, political communication, political mythology, discourse.

УДК 327:351.86

І. О. КОСТИРЯ

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Проаналізовані основні риси процесу євроінтеграції та її вплив на формування культурної політики України. Доведено, що ефективна культурна політика має базуватися на глобальних моделях з урахуванням локального куль-

© КОСТИРЯ Інна Олександрівна — доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв

турного ландшафту, а також що сучасні міжнародні відносини, як інтер-суб'єктивний феномен, особливо чутливий до інтеграційних та уніфікаційних трендів.

Ключові слова: культурна політика, євроінтеграція, міжнародні відносини, мультикультуралізм.

Костыря И. А. Евроинтеграция как фактор формирования современной культурной политики Украины

Проанализированы основные черты процесса евроинтеграции и ее влияние на формирование культурной политики Украины. Доказано, что эффективная культурная политика должна базироваться на глобальных моделях с учетом локального культурного ландшафта, а также, что современные международные отношения, как интерсубъективный феномен, особенно чувствителен к интеграционным и унификационным трендам.

Ключевые слова: культурная политика, евроинтеграция, международные отношения, мультикультурализм.

Kostyrya Inna. European integration as a means of the modern cultural policy of Ukraine formation

The article analyzes the main features of the European integration process and its impact on the Ukraine's cultural policy formation. It is proved that an effective cultural policy should be based on global models with taking into account the local cultural landscape, and the modern international relations, being an inter-subject phenomenon, to be especially sensitive to integration and unification trends.

Keywords: cultural policy, European integration, international relations, multiculturalism.

Тема вивчення культурної політики викликає цікавість сучасних дослідників насамперед з тієї причини, що місце культури у сучасному світі змінюється. Перманентні погіршення світової політичної і економічної ситуації супроводжуються глибинними культурними процесами, зміст і сутність яких не зрозуміла для урядів більшості країн світу. На перший погляд рівень культурності і цивілізованості зростає в сучасному суспільстві. Але при цьому відбувається багато системних криз. Ця ситуація вимагає нагального втручання як урядів так міжнародних організацій. В свою чергу це втручання має базуватися на науковому підході, бути обґрунтованим, адже сфера культури особливо чутлива до будь-яких трансформацій. Тому якісний новий підхід до культур-

ної політики України в умовах євроінтеграції має опиратися на науково-обґрунтовані висновки і дослідження.

Проблема культурної політики в контексті процесів глобалізації і європеїзації цікавила багато вчених. Починаючи з 80-х рр. ХХ ст. у західному дискурсі згадана тема привернула до себе увагу багатьох дослідників з різних країн світу. Багато з думок, які лунають є ціннісно нейтральними (зокрема, Е. Гіденс¹ та С. Леш²). Інші вчені помірковано критикують глобалізацію і її вплив (зокрема, У. Бек³, та З. Бауман⁴). Існує і табір радикальних критиків глобалізації (зокрема, К. Агітон⁵ та І. Валлерстайн⁶). Така палітра думок, позицій, аргументів доводить, що глобалізація є не простим для аналізу феноменом, що потребує комплексного підходу. Прикладом такого комплексного вектора є дослідження американця індуського походження А. Аппадурай, який пропонує теорію глобалізації культури⁷.

Розпочати слід з того, що український соціум не може бути стабільним і не може довго існувати, не розвиваючи почуття приналежності у його членів. Почуття приналежності не може бути лише етнічним і не може ґрунтуватися на загальних характеристиках, оскільки європейський соціум надзвичайно різноманітний. Відчуття того, що ти є громадянином тієї чи іншої країни, але все одно знаходишся далеко від неї, важко зрозуміти і пояснити, але воно буває настільки сильним, що може завдати серйозної шкоди якості громадянства і почуттю відданості спільноті. Коли представники домінуючої культури відносяться до меншин з неповагою та дискримінацією, меншини свідомо чи несвідомо звикають до негативної самооцінки та браку самоповаги.

Як слушно зазначають автори аналітичної доповіді Національного інституту стратегічних досліджень: «Культурна політика Європейського Союзу, як об'єкт дослідження, може розглядатися з різних позицій:

- вона може цікавити Україну як джерело цінного досвіду, який можна використовувати при аналізі перспектив та наслідків тих чи інших перетворень в гуманітарній сфері;
- вона може містити пропозиції вигідних для України умов інкорпорації до Європи, стимулюючи водночас процеси внутрішнього розвитку культурної галузі»⁸.

Спираючись на дослідження І. Бабич та О. Родіонової, можемо виділити такі три моделі культурної політики України в умовах євроінтеграції:

- 1) «асиміляція;
- 2) мультикультуралізм;
- 3) міжкультурний діалог»⁹.

Різні моделі культурної політики можуть призвести до різних наслідків, сприяти налагодженню міжетнічних відносин, консолідувати суспільство, з одного боку, та навпаки, стимулювати розвиток конфліктів та міжетнічної напруги, з іншого. Проте, важливим є не лише формат культурної політики, який прийнятий у нашій державі, але й наявність або відсутність різних культурних політик інших країн Європи.

В аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень підкреслюється: «Вітчизняна культурна політика, якщо вона претендує на відповідність європейським зразкам, мусить розробити механізми реального партнерства між Міністерством культури, його окремими структурами та широкою громадськістю. Спільно вироблені рішення мають більше шансів на вдалу реалізацію. Окрім цього, процес такого вироблення культурної політики є необхідною складовою функціонування громадянського суспільства, пробудження почуття громадянської відповідальності. Державне втручання в культурні процеси, як зазначають фахівці, мусить бути «адекватним», і змінюватися залежно від того, як змінюються умови життя в країні»¹⁰.

В. Мельник зазначає: «На сучасній стадії розвитку сучасного українського суспільства культурна політика може посідати декілька стратегічних позицій. По-перше, вона є одним з інструментів євроінтеграції. Розвиваючи сектор культурних індустрій, модернізуючи культурну політику і вдосконалюючи механізми її впровадження, можливо окреслити вимір успішної зовнішньої політики, якою є на сьогодні євроінтеграція, та наблизити нашу країну до омріяних європейських стандартів. По-друге, досвід європейських країн показує важливість участі культурного сектору в розбудові громадянського суспільства та економічному

зростанні держави, тобто у внутрішньополітичному житті країни в умовах культурної глобалізації»¹¹.

Аналіз джерел показує, що теоретичні основи євроінтеграції закладені саме в політичних концепціях класичного лібералізму. Проте, точність цього висновку, може бути оскарженою принаймні з однієї причини: ця концепція є стандартом, якому не відповідає жоден з режимів, що реально існують. Перед нами постає парадокс: класичний ліберальний режим у чистому вигляді, з одного боку, задає надзвичайно високий стандарт — стандарт абсолютної толерантності, та водночас не передбачає взагалі жодних стандартів, адже частиною політичної системи визнається будь-яке культурне співтовариство або традиція. Важливо зрозуміти, що в мультикультурній країні культура, яка є протилежною домінуючій, не зникає, а лише трансформується. Як зазначає С. Терепишич: «сучасні уніфікаційні процеси у своєму фундаменті містять не ідею космополітизму, а цінності ліберального мультикультуралізму. А отже, ціллю діалектичного підходу до ідеалу громадянина як «продукту освіти» може стати лише культурно толерантна людина, на противагу її націоналістичній свідомості»¹².

На нашу думку, сучасна культурна політика є не просто бажаним станом суспільної та міждержавної комунікації, але й невідмінною умовою збереження миру на планеті. Найголовнішим для нас є цінності діалогу у процесі євроінтеграції культурної і соціальної динаміки. Варто, на нашу думку, більше уваги приділяти концептуалізації не лише теоретичних, але й практичних моделей удосконалення культурної політики України, які враховуватимуть як національні, так і міжнаціональні процеси інтеграції та дезінтеграції, будуть брати до уваги історію конкретної країни, її етносів та різних соціальних груп. При модернізації культурної політики України в процесі євроінтеграції, варто обґрунтувати спільні українсько-європейські культурні смисли соціальної діяльності. Тільки так взаємодія, яку не уникнути в глобалізованому світі, буде відбуватися паралельно з процесами культурного зближення і толерування цінностей Іншого. Те, що відбувається в індивідуальній свідомості, має з необхідністю транслюватися у сферу між-

державних стосунків, особисті дружні зв'язки мають стати основою міждержавної політики. Такий підхід має бути комплексним і враховувати взаємовідносини на рівні особи, групи, етносу, держави, планетарного суспільства. Колективний та особистісний аспекти мають формувати соціокультурний контекст, що зорієнтований не лише на минуле, але й на майбутнє.

Ефективна культурна політика, на наш погляд, передбачає ефективний міжкультурний діалог, відкритість, здатність поглянути на себе очима інших. На відміну від асиміляції, діалог визнає, що для уникнення непорозумінь між спільнотами необхідна неупередженість державної влади, яка не буде надавати пріоритет правам та інтересам більшості. На відміну ж від мультикультуралізму, діалог вимагає наявності загального ядра, що не залишає місця для морального релятивізму. В рамках міжкультурного діалогу визнається ключова роль організацій громадянського суспільства, за допомогою яких можливо вирішувати повсякденні проблеми недоступними для держави шляхами. Очевидно, що подібний підхід вимагає принципу заборони будь-якої дискримінації, а також жорсткого нейтралітету в питаннях культури і релігії, в силу того, що створені ЗМІ та буденною свідомістю стереотипи сприйняття людей іншої національності, релігії та кольору шкіри з неминучістю приводять до розпаду конфронтації в суспільстві. З іншого боку, слід визнати, що саме поняття міжкультурного діалогу залишається дуже невизначеним. «Біла книга», прийнята Радою Європи в 2008 році, визначає його як процес, що включає в себе відкритий, ввічливий обмін думками між особами та групами з різним етнічним, культурним, мовним, релігійним минулим і спадщиною, який буде засновано на взаємоповазі. Міжкультурний діалог має на меті розвиток більш глибокого розуміння різного світогляду, а також поширення толерантності й поваги до іншого.

Щодо концепції мультикультуралізму, що склалася в Західній Європі, то вона вимагала політичного визнання особливої «життєвої моделі» меншин в якості рівноправної моделі більшості приймаючої сторони. Проблема полягала в тому, що пара «більшість-меншість» залишалася на тих же позиціях, що і в концепції

асиміляції, з різницею лише, що меншість підтримувалася в своїй інакшості, а не асимілювалася до більшості. Незважаючи на благі наміри, в реальності мультикультуралізм, підкреслюючи відмінні риси різних спільнот, може призвести до сегрегації, створення національних та/або конфесійних районів, у яких та по відношенню до яких будуть зберігатися ті ж самі стереотипи та взаємні упередження.

Як вірно вказує О. Богуславська: «в сучасному постіндустріальному, постмодерністському глобалізованому світі значення й роль національних культур змінилися: замість модерністського твердження про «єдиний шлях» як універсальну модель розвитку всього людства формується теза про мультикультуралізм, взаємодію цивілізацій, унікальність історичного шляху кожної нації. Зараз саме національна культура й «гуманітарна аура нації» стають основою *sort power* («м'якої влади») тої або іншої держави, у ситуації, коли глобалізація нівелює державні суверенітети й границі між країнами, саме «культурний суверенітет» нації стає наріжним каменем, здатним урятувати будь-яку державу для майбутнього. Без культурного суверенітету Україна втратить духовну очевидність власного існування й перетвориться в сукупність територій, що є периферіями щодо різних центрів»¹³.

Дійсно, явище глобалізації все більш інтенсивно демонструє себе в усіх галузях суспільного життя — від економіки до політики, він освіти до культури. Особливо це помітно у сфері сучасних міжнародних відносин, як інтерсуб'єктивному феномені, який особливо чутливий до інтеграційних та уніфікаційних тредів. Те, що раніше здавалося дуже далеким, тепер існує у модусі «близького». А те, що було близьким, раптом віддаляється від нас і стає доступним з будь-якої точки світу. Однак поряд з явищем інтеграції останнім часом все більш помітні дезінтеграційні тенденції, наприклад регіоналізації та локалізації. Питання глобалізації та антиглобалізації розгортається на фоні неймовірного технічного прогресу, інформаційної революції, демографічних змін росту населення, а також екологічної кризи. В такій ситуації не просто зрозуміти, як саме має розгортатися глобалізація, які сили та інте-

реси стоять за її переможною ходою. Осмислення векторів консолідації чи розрізнення пролягає через концептуалізацію її ціннісних засад, що могли б втамувати агресивність людства і стати основою умиротворення конфліктів, що характерні для сучасності. Вочевидь, вагомим кроком виокремлення концептуальних основ проблематичної сфери глобалізації, в рамках яких спеціалісти з міжнародних відносин змогли б проаналізувати історичний досвід, виявити «дух епохи» сучасності та здійснити антиципацію майбутнього. Така візія має передувати практичним крокам у сфері культурної політики, адже лише осмислений рух веде до прогресу.

Як слушно роблять висновок автори аналітичної доповіді Національного інституту стратегічних досліджень: «При розробці культурної політики необхідно дотримуватися балансу між такими напрямками:

1) збереження, дослідження та актуалізація національної культурної спадщини, її популяризація за кордоном;

2) розвиток сучасних видів культурної та мистецької діяльності, створення сприятливих умов для вироблення конкурентоспроможної на світовому ринку культурної продукції;

3) забезпечення максимальної доступності культурних благ для кожного жителя України, надання можливостей для розкриття творчого потенціалу особистості. Також необхідно пам'ятати, що економічна рентабельність, окупність, комерційний успіх, за всієї своєї значущості, не можуть бути основними критеріями оцінки рівня національної культури, а відтак і головними цілями культурної політики»¹⁴.

Аналіз показав, що нині постає нагальна необхідність створення «антикризового механізму» культури, основною функцією якого має бути зменшення загроз деструкції культурної спадщини. Зниження смертоносних ефектів цивілізації і повернення до культури забезпечить розвиток українського суспільства. Перш за все, мова іде про механізми, які орієновані на культурні потреби громади. Такі суспільні інститути як економіка, політика, право, управління задаються саме культурним стандартом громади. Тому культурно-орієнтована політика України має враховувати маш-

таб соціокультурної глобалізації шляхом розробки культурних стандартів. Вони повинні поважати всю культурну палітру Європи та основні принципи нашої країни. Тільки на таких засадах культурна політика України в умовах євроінтеграції буде ефективно захищати наші культурні скарби, водночас відкриваючи їх світові, підвищуючи авторитет України на міжнародній арені.

Перспективи подальших досліджень культурної політики України в умовах євроінтеграції полягають у концептуалізації принципів рівноправного партнерства держави, бізнесу та громадянського суспільства у цій сфері, а також розробки практичних механізмів імплементації цих механізмів на законодавчому рівні.

1. Гиденс Э. Ускользающий мир: как глобализация меняет нашу жизнь / пер. с англ. Е. Коробочкина. Москва: Изд-во «Весь мир», 2004. 120 с.
2. Леш С. Соціологія постмодернізму / пер. з англ. К. Коненко. Львів: Кальварія, 2003. 344 с.
3. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализма — ответы на глобализацию / пер. с нем. А. Григорьева и В. Седельника. Москва: Прогресс-Традиция, 2001. 303 с.
4. Бауман З. Глобализация. Последствия для человека и общества / пер. с англ. М. Коробочкин. Москва: Издательство «Весь Мир», 2004. 188 с.
5. Богуславська О. Г. Глобалізація—євроінтеграція—українізація: проблеми, загрози та перспективи взаємодії // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2008. №. 33. С. 58–64.
6. Валлерстайн И. Год 2008: смерть неолиберальной глобализации / пер. с нем. В. Паширова // Скепсис. 2008. № 5. С. 30–41.
7. Appadurai A. Modernity at Large. Cultural Dimensions of Globalization. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1996. 229 p.
8. Здіорук С. І., Литвиненко О. М., Розумна О. П. Культурна політика України: національна модель у європейському контексті: аналітична доповідь. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2012. С. 3. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Kul%5C_tura2012-6090f.pdf
9. Бабич И., Родионова О. Теория и практика мультикультурализма // Исследования по прикладной и неотложной этнологии. 2009. Вып. 215. С. 20.
10. Здіорук С. І., Литвиненко О. М., Розумна О. П. Цит. праця. С. 46.
11. Мельник В. В. Становлення і розвиток культурної політики в умовах глобалізації // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2014. №. 58. С. 151.
12. Терещицкий С. О. Сучасні освітні ландшафти. Київ: Фенікс. С. 228.
13. Богуславська О. Г. Цит. праця. С. 64.
14. Здіорук С. І., Литвиненко О. М., Розумна О. П. Цит. праця. С. 48.

Kostyrya Inna. European integration as a means of the modern cultural policy of Ukraine formation

The article analyzes the main features of the European integration process and its influence on the Ukrainian cultural policy formation. It is proved that effective cultural policy should be based on global models with the local cultural landscape taken into account. Since certain region's cultural features taken into account will make it possible to formulate worthy respond to the modern civilization process challenges. It is proved that contemporary international relations, as an inter-subjective phenomenon, are especially sensitive to integration and unification traditions. In such a situation, it is not just a matter of understanding how globalization should unfold, what forces and interests are behind its victorious move. Understanding the vectors of consolidation or differentiation is done through the conceptualization of its values, which could resist the aggressiveness of humanity and become the basis of the conflicts pacification been characteristic for the present. It is obviously, that an important step was to identify the conceptual foundations of the globalization problematic sphere, with the international relations specialists been able to analyze a historical experience, reveal the «spirit of the era» of the present and carry on the anticipation of the future. The research shows that today there is an urgent need to create a culture's «anti-crisis mechanism», with the main function been to reduce the threats of the cultural heritage destruction. Reducing the civilization's negative effects and returning to culture will ensure the Ukrainian society development. First of all, the article deals with mechanisms geared towards the cultural needs of the community. Such social institutions as economics, politics, law, management are set precisely by the cultural standard of the community. The article proves the culturally-oriented policy of Ukraine to take into account the scale of socio-cultural globalization through developing cultural standards. These standards must regard both the entire cultural palette of Europe and the basic principles of our country. Only on such a basis in the framework of European integration Ukraine's cultural policy will effectively protect our cultural treasures at the same time opening them to the world, increasing the authority of Ukraine in the international arena.

The article proved the contemporary cultural policy to be not only a desirable state of social and interstate communication, but also an indispensable condition for the planet peacekeeping. Within the process of European integration of cultural and social dynamics the value of dialogue is the most important thing for us. The article showed the reasons for paying attention to the conceptualization of not only theoretical but also practical models of the cultural policy of Ukraine improvement, with both national and international processes of integration and disintegration taken into account. It is proved that in the process of European integration the Ukraine cultural policy modernization requires the common Ukrainian-European cultural meanings of social activity to be grounded. Under this condition, an interaction, inevitable in the conditions of the globalized world, will be developing

in parallel with the processes of cultural convergence and tolerance of the other values. What is happening in the individual consciousness, with the need to be translated into the sphere of interstate relations, personal friendly relations should become the basis of intergovernmental politics. Such an approach should be comprehensive and take into account the relationship at the level of person, group, ethnic group, state, planetary society. It is proved that collective and personality aspects should jointly form the socio-cultural context of cultural policy in the context of European integration.

Keywords: cultural policy, European integration, international relations, multiculturalism.

УДК 323.2

А. І. ПОГОРЕЛОВА

АНТИКОРУПЦІЙНА КУЛЬТУРА В СИСТЕМІ ДЕМОКРАТИЧНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Розглядаються можливості впливу парламентського потенціалу України на додання корупції в країні.

Ключові слова: корупція, парламент, суспільство, демократія, культура парламентаризму, якість законів.

Погорелова А. И. Антикоррупционная культура в системе демократического государственного строительства

Рассматриваются возможности влияния парламентского потенциала Украины на преодоление коррупции в стране.

Ключевые слова: коррупция, парламент, общество, демократия, культура парламентаризма, качество законов.

Pohorelova Alla. Anticorruption Culture in the System of Democratic State Creation

The article focuses on the Ukraine's parliamentary potential possibilities to influence overcoming corruption in the country.

Keywords: corruption, parliament, society, democracy, parliamentarism culture, quality of laws.

© ПОГОРЕЛОВА Алла Іванівна — доктор політичних наук, доцент, науковий консультант Інституту законодавства Верховної Ради України, заслужений працівник культури України